

Kültürel Farklılıkların Belirsizliğe Karşı Tutuma Etkisi*

Effect of Cultural Differences in Attitude Towards Uncertainty

ÖZET

Bu çalışmada kültürel farklılıkların belirsizliğe karşı tutuma etkisini araştırmak amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki 3 üniversiteden yabancı uyruklu öğrenciler, KKTC vatandaşı öğrenciler ve Türkiye'den okumaya giden öğrencilerle birlikte, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde öğrenim gören toplam 1230 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verilerini toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu ve Belirsizliğe Karşı Tutum ölçeği kullanılmıştır. Bulgular üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutumlarının cinsiyete göre anlamlı olarak değiştiğini göstermektedir. Yabancı uyruklu öğrencilerin belirsizliğe karşı tutum puanı ortalamaları Türk ve Türk kökenli üniversite öğrencilerine göre anlamlı ölçüde düşüktür. Öğrencilerin dini inançlarına ve okudukları bölümlere göre de analizler yapılmıştır. Bu sonuçlar Müslüman öğrencilerin diğer inançlara sahip öğrencilere göre daha fazla belirsizlik yaşadığını göstermektedir. Öğrenim gördükleri bölümlere göre yapılan değerlendirmede ise Güzel Sanatlarda okuyan öğrencilerin diğer bölümlerde okuyan öğrencilerden daha az belirsizlik yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular ilgili literatür ışığında tartışılmış ve psikolojik danışmanlara ve diğer araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Belirsizlik, Belirsizliğe Tahammülsüzlük, Belirsizliğe Karşı Tutum Farkları, Kültürel Farklılık

ABSTRACT

In this study, it is aimed to investigate the Effect of Cultural Differences in Attitudes Towards Uncertainty. For this purpose, survey was conducted with the participation of a total of 1230 students from 3 universities which have foreign students, turkish students and cpriots in Turkish Republic of Northern Cyprus and Turkish Students from 19 Mayıs Universtiy. Research hypotheses were tested with the analysis of the data by using Personal Information Form and Attitude Towards Uncertainty Scale. Findings showed that the attitude towards uncertainty of university students were significantly change according to gender. Mean points of attitudes towards uncertainty of foreign students were quite low from Turkish and Cypriot students. Tests were also conducted according the students' religious beliefs and departments. These findings showed that Muslim students have more uncertainty than the other students. The evaluation was based on departments of students showed that students of the Fine Arts have less uncertainty than students at other departments. The findings were discussed in light of the relevant literature and recommendations were made to psychological counselors and other researchers.

Keywords: Uncertainty, Intolerance of Uncertainty, Cultural Differences, Attitude Difference Against Uncertainty

GİRİŞ

Yaşam denilen süreç bir yandan inişli çıkışlı olduğu kadar, belirsizliklerin de yaşandığı oldukça karmaşık ve gizemli bir zaman dilimidir. Yaşam, statik değil dinamik bir sürecin anlatımı olduğuna göre, bireyin tüm çabaları, doğumdan itibaren kendini ve çevresini tanıyarak arzu ettiği bir varoluşu gerçekleştirmeye dönüktür. Bireylerin içinde buldukları durumu oluşturan faktörlerin sayısı arttıkça ve belirsizleştikçe kararların verilmesi ve uygulanmasında sorunlar doğmakta, bu da bireyin kişisel gelişimini ve gerçekleştirmesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu çaba her an yeni kararlar vermeyi ve uygulamayı gerektirmektedir. Bu nedenle yaşam, yeni kararların ve uygulamaların bir bütünü olarak da tanımlanmaktadır. Bireylerin içinde buldukları durumu oluşturan faktörlerin sayısı arttıkça ve belirsizleştikçe kararların verilmesi ve uygulanmasında sorunlar doğmakta, bu da bireyin kişisel gelişimini ve gerçekleştirmesini olumsuz yönde etkilemektedir.

* Bu çalışma birinci yazarın, ikinci yazar danışmanlığında yapılan Yüksek Lisans Tezine aittir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, Artvin/Türkiye. ORCID: 0000-0001-6860-815X. ROR ID: <https://ror.org/02wcpmn42>

² Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Emekli Öğretim Üyesi, Samsun, Türkiye. ORCID: 0000-0003-0135-0566. ROR ID: <https://ror.org/028k5qw24>

Emel Uysal Atabay¹
Kurtman Ersanlı²

How to Cite This Article

Uysal Atabay, E. & Ersanlı, K. (2024). "Kültürel Farklılıkların Belirsizliğe Karşı Tutuma Etkisi" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:10, Issue:1; pp:128-135. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10620064>

Arrival: 08 December 2023
Published: 31 January 2024

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Karar verme oldukça fazla bilişsel işlemleri kapsayan ve bireyin hayata dair tutumu ile doğrudan ilişkili bir süreçtir. Bu sürecin işleyişi aynı bireyin içinde bulunduğu durumun belirlilik düzeyi ve ortaya çıkabilir sonuçların önceden tahmin edilebilir olmasıyla ilişkilidir. Birden fazla seçeneği olan kararlar bireyler açısından daha fazla güçlük ortaya çıkarmaktadır. Bu karmaşık durum bireyde strese yol açmaktadır. Bu karar karmaşıklığı bireyi karar vermede olumsuz etkiler (Shiloh, Koren ve Zakay, 2001).

Karar vermeyi engelleyen birçok etmen bulunmaktadır. Genel olarak; amaçların iyi anlaşılması, bilgi eksikliği, zaman kısıtlılığı, bedensel ve ruhsal hastalıklar, aceleci kişilik yapısı, seçenekleri doğru değerlendirememek kararsızlığa neden olabilmektedir (Kuzgun ve Bacanlı, 2005). Karar verme eylemi anlık değildir ve çeşitli aşamalardan oluşmaktadır. Bu aşamalar; ilk olarak karar verme ihtiyacı duyulan durumu bireyin farkına varması ve bu durumu tanımlayabilmesi, karar verme ihtiyacı duyulan durum ile ilgili bilgi toplayarak olasılıkların belirlenebilmesi, toplanan bu olasılıkların gerekli incelemelerinin ve değerlendirmesinin yapılması, kişinin hayatı bakımından en iyi yönde ve en etkili sonuçları getirecek olan durumu seçerek buna göre uygulamaya geçmesi, uzun bir çaba sonucu ulaştığı sonuçları inceleyerek ihtiyaç duyuyorsa yeniden seçim yapması ve bireyin yapmış olduğu seçimle ilgili sosyal çevresinden geri bildirim alması olarak açıklanmaktadır (Philips, Pazenia ve Ferrin, 1984).

Belirsizlik durumları insanda çok ciddi gerilim ve stres yaratır. Bu da beyin tarafından tehlike sinyali olarak algılanır ve bu durumda adrenalin hormonu devreye girer. Adrenalin hormonu tehdit karşısında salgılanan ve kaç ya da savaş tepkisine neden olan hormondur. İnsanların ilkel çağlarda bu sayede tehlikelerden kaçabilmiş olduğu ve bu şekilde hayatta kalabildiği düşünülmektedir. Bilgi ise belirsizliği ortadan kaldırmaya yarayacak en önemli silahtır. Bilirseniz daha az endişe duyur ve daha az belirsizlik yaşarsınız (Toledo, 2014).

Bireyin yaşaması olası olan belirsizliklerin içeriklerinin oluşmasında kültürün etkisi göz ardı edilemez. Kültür de diğer psikolojik ve sosyal kavramlar gibi değişik şekilde ifade edilegelmiştir. Kültür'ü Hofstede; "aynı sosyal çevre içinde yaşanmış ya da yaşanan olayların paylaşılmasıyla öğrenilen kolektif bir olgu olarak tanımlarken, "sosyal yaşamı" ise yazılmamış kurallarından oluşan ve bir grup insanı diğerinden ayırt eden insan aklının kolektif zihin programlaması olarak tanımlamaktadır. Bu programlama insan doğası, kültür ve kişilik olmak üzere üç boyutlu bir süreçten oluşmaktadır (Hofstede, 2010).

Kültür ya da uygarlık, kişinin bir topluluğun parçası olarak kazandığı bilgi, inanç, sanat, ahlak, gelenek ve göreneklerle tüm kabiliyet ve alışkanlıklarını kapsayan kompleks bir bütünden oluşmaktadır. Kültür, bir toplulukta geçerli olan ve gelenek halinde sürdürülen her türlü dil, duygu, düşünce, inanç, sanat ve yaşayış öğelerinin tümüdür (Turan, 2012). Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar, diğer kişiler üzerinde sosyal etki yapacak bilgiye sahip olup; kültürel iletişim farklılıkları hakkında bilgi sahibidirler. Azınlık gruplarla yapılacak görüşmelerde hangi davranışların görüşmeye zarar vereceği ya da faydalı olacağı konusunu bilirler. Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar, ırkın, kültürün, etnik yapıların ve kişiliğin oluşmasını, mesleki seçimleri, psikolojik rahatsızlıkların ortaya çıkma biçimini, yardım arama davranışını ve psikolojik danışma yaklaşımlarının soruna uygun olup olmamasını nasıl etkileyeceğini bilirler (Kalafat, 2014).

Kültür, ait olunan yaşama biçimleri doğrultusunda tanımlandığı için, çeşitli yaşama biçimlerinin ve farklı tanımların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bütün tanımların çıkış noktası yaşama biçimleridir. İnsanların duygu, düşünce, inanç, ahlak, eylem ve yönelimlerinden meydana gelen yaşama biçimleri esasen toplum yapısına göre anlam ve nitelik kazanır. Anlaşıyor ki, toplumsal yapı ruhsal ve toplumsal yaşamı da belirlemektedir. Toplumun özelliklerine göre bireylerin toplumsal ve ruhsal dünyaları, dünyayı algılayış biçimleri ile yaşamdan beklentileri farklılaşır. Doğan (2008) ise kültürü, kişilerin parçası oldukları topluluk içinde şekil bulan kendine has yaşama şekli ve alışkanlıklarını bulandıran ruhsal ve toplumsal algı ile birlikte ortaya koyduğu hayali, düşünerek varılabilen ve toplumsal bir süreç olarak tanımlamaktadır.

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda bakıldığında belirsizlik ve belirsizliğe karşı tutumun bireyin kendini gerçekleştirmedeki etkileri göz önüne alındığında bu araştırmanın insan yaşamındaki önemi açıkça anlaşılmaktadır. Her ne kadar üniversiteye girişte meslek seçimi konusunda çok önemli bir adım atılmış da olsa; mezuniyet sonrası doğan geleceğe ilişkin belirsizlikler, çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir. Böyle bir durumda bireyin belirsizliklere karşı duygu, düşünce ve tutumunun ve bunları doğuran nedenlerin bilinmesi, bireye verilebilecek başta psikolojik olmak üzere her türlü yardımın içeriğinin belirlenmesini kolaylaştıracağı söylenebilir.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutumu cinsiyetlerine göre anlamlı olarak değişmekte midir?
2. Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutumu öğrenim gördükleri programlara göre anlamlı olarak değişmekte midir?

3. Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutumu dini inançlarına göre anlamlı olarak değişmekte midir?
4. Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutumu milliyetlerine göre anlamlı olarak değişmekte midir?

YÖNTEM

Bu çalışma üniversite öğrencilerinin kültürel farklılıklarına göre belirsizliğe karşı tutumlarının belirlenmesini amaçlayan betimsel nicel bir araştırmadır. Bu amaçla, veri toplama amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ile “Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği” (Ersanlı & Uysal, 2015) kullanılmıştır. Araştırma verileri Ondokuz Mayıs Üniversitesinde öğrenim gören Türk öğrenciler, KKTC’de bulunan Girne Amerikan Üniversitesi, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Yakın Doğu Üniversitesi’nde öğrenim gören Türk ve Yabancı uyruklu öğrencilerden oluşan çalışma grubundan toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 18.00 paket programı kullanılarak analiz edilmiş ve bulgular literatürdeki benzer ve farklı sonuçlara ulaşmış araştırmalarla birlikte tartışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Ondokuz Mayıs Üniversitesi’nde öğrenim gören Türk öğrenciler, KKTC’de bulunan Girne Amerikan Üniversitesi, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Yakın Doğu Üniversitesi’nde öğrenim gören Türk ve Yabancı uyruklu öğrenciler oluşturmaktadır. Evren Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri, Sağlık Bilimleri, Güzel Sanatlar ve Mühendislik-Mimarlık öğrencilerinden oluşmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise ilgili fakültelerde öğrenim gören 1230 (543 kız, 687 erkek) öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçlar

Kişisel Bilgi Formu

Örneklem alınan üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerini, öğrenim gördükleri fakülteleri, dinlerini ve milliyetlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formudur.

Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği

Ersanlı ve Uysal (2015) tarafından geliştirilen Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği, 15 maddeden oluşmaktadır. Temel bileşenler analizine göre ölçek tek faktörlü yapıdadır. Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı $\alpha=.90$ bulunmuştur. Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği’ni test etmek amacıyla, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (Sarı, Dağ; 2009) ile birlikte Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 304 öğrenciye uygulanarak ölçekler arası ilişki incelenmiştir. Buna göre Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeği ile Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir ($r = .85$, $p < .01$). Güvenirlik çalışması, 304 kişilik örneklem grubu üzerinden hesaplanmıştır. Veriler üzerinde yapılan analize göre, ölçeğin iç tutarlık katsayısı $\alpha=.89$ bulunmuştur. Ölçek formu “Hiç Katılmıyorum” ile “Tamamen Katılıyorum” arasında 1’den 5’e kadar derecelendirilen beşli likert tipi bir ölçektir. Öçekten alınabilecek en düşük puan 15, en yüksek puan ise 75’tir.

İşlem

Araştırmaya konu olan veriler Ondokuz Mayıs Üniversitesinde öğrenim gören Türk öğrenciler ile KKTC’de bulunan Girne Amerikan Üniversitesi, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Yakın Doğu Üniversitesi’nde öğrenim gören Türk ve Yabancı uyruklu öğrencilerden toplanmıştır. Uygulamalar araştırmacının gözetimi ve denetimi altında gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar gerçekleştirilmeden önce öğrencilere araştırmanın amacı, veri toplama aracının nasıl cevaplanacağı, araştırmaya katılmanın gönüllü olduğu, verdikleri cevapların gizli kalacağı, ölçekte doğru ya da yanlış bir madde olmadığı konusunda bilgi verilmiştir. Yabancı öğrencilere uygulanmış form asıl form tercüme edilip, uzman kişilerce kontrol edilerek oluşturulmuştur. Yaklaşık 5-10 dakika süren uygulamalarda herhangi bir sorunla karşılaşılmamıştır.

Veri Analizi

Uygulamada elde edilen veriler SPSS 18.00 istatistik paket programına aktarılmıştır. Öncelikle kayıp veri kontrolü yapılmış ardından araştırmada toplanan verilerin genel olarak betimlenmesi amacıyla frekans dağılımına bakılmıştır. Böylelikle araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyete, milliyete, dini inançlarına ve okudukları bölümlere göre dağılımlarına bakılmıştır. Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre puanlarının karşılaştırılması, gruplar arasında gözlenen farkların istatistiksel olarak manidar olup olmadığına bakmak amacıyla İlişkisiz Örneklem t-Testi yapılmıştır (Büyüköztürk, 2011).

Üniversite öğrencilerinin okudukları bölüm, milliyet ve dini inançlarına göre örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan farklı şekilde farklı olup olmadığını test etmek amacıyla İlişkisiz Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans Analizi yapılmıştır. Araştırmada tüm analizler için anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutumu cinsiyetlerine göre anlamlı olarak değişmekte midir?

Üniversiteli kız öğrencilerin belirsizliğe karşı tutum puanının erkek öğrencilerin puanlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği t-Testi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1 : Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Belirsizliğe Karşı Tutumlarına Ait t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	df	SD	t	p
ERKEK	687	45.7438	11.17440			
KIZ	543	50.4346	11.30714	1228	7.272	.000

P<.001

Tablo 1’de görüldüğü üzere, üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t(1228)= 7,272$ ve $p<.001$). Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutum puanları dikkate alındığında, kız öğrencilerin belirsizliğe karşı tutum puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutumu öğrenim gördükleri programlara göre anlamlı olarak değişmekte midir?

Fen Bilimleri ve Mühendislik-Mimarlık programlarında okuyan öğrencilerin belirsizliğe karşı tutum puanlarının diğer programlarda okuyan öğrencilerin puanlarına göre anlamlı olarak farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans Analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Üniversite Öğrencilerinin Okudukları Bölümlere Göre Belirsizliğe Karşı Tutumlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Bölümler	N	\bar{x}	SD	F	p
Sosyal Bilimler	472	48,7899	11,7860		
Fen Bilimleri	146	47,6301	10,9620		
Güzel Sanatlar	83	46,1687	11,6909	2,708	.029
Sağlık Bilimleri	142	48,8944	12,3505		
Mühendislik-Mimarlık	387	46,5969	10,8211		
Toplam	1230	47,8006	11,4886		

P<.05

Tablo 2’de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin puanlarının ortalamalarına bakıldığında Sağlık Bilimlerinde okuyan öğrencilerin diğer bölümlerde okuyan öğrencilerden daha fazla belirsizlik yaşadığı söylenebilir. Güzel Sanatlarda okuyan öğrencilerin ise belirsizliğe karşı tutum puanları ortalaması en düşüktür. Buna dayanarak Güzel Sanatlarda okuyan öğrencilerin daha az belirsizlik yaşadığını söylemek mümkündür.

Tablo 3: Üniversite Öğrencilerinin Okudukları Bölümlere Göre Belirsizliğe Karşı Tutum Farklarına Ait Tukey HSD Sonuçları

Bölümler	Bölümler arası farklar	p
Sosyal Bilimler – Fen Bilimleri	1.16	.822
Sosyal Bilimler – Güzel Sanatlar	2.62	.305
Sosyal Bilimler – Sağlık Bilimleri	-.10	1.00
Sosyal Bilimler – Mühendislik Mimarlık	2.20	.042*
Fen bilimleri – Güzel Sanatlar	1.46	.886
Fen Bilimleri – Sağlık Bilimleri	-1.26	.883
Fen Bilimleri – Mühendislik Mimarlık	1.03	.886
Güzel Sanatlar – Sağlık Bilimleri	-2.73	.421
Güzel Sanatlar – Mühendislik Mimarlık	-.48	.998
Sağlık Bilimleri – Mühendislik Mimarlık	2.29	.246

*P<.05

Tablo 3’de çoklu karşılaştırma testlerinden (post-hoc test) ortalama puanların çoklu karşılaştırması amacıyla Tukey HSD testi sonuçları yer almaktadır. Görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinden yalnızca Sosyal bilimler ve Mühendislik – Mimarlık bölümleri arasında belirsizliğe karşı tutumlarında anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir ($p<.05$). Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutumlarının inançlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans Analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 4’de sunulmaktadır.

Tablo 4 : Üniversite Öğrencilerinin Dini İnançlarına Göre Belirsizliğe Karşı Tutumlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Dini İnanç	N	\bar{x}	SD	F	p
Müslüman	818	49.2445	11.5519		
Hristiyan	270	44.2148	9.9432		
Budist	21	48.1905	10.6377	14.649	.000
Ateist	121	45.9256	12.4867		
Toplam	1230	47.8006	11.4886		

P<.001

Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutumu dini inançlarına göre anlamlı olarak değişmekte midir?

Tablo 4’de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutumları dini inançlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<.05). Üniversite öğrencilerinin dini inançlarına göre belirsizliğe karşı tutum puan ortalamalarına bakıldığında Müslüman öğrencilerin diğer inançlara sahip öğrencilere göre daha fazla belirsizlik yaşadığı söylenebilir. Yine ortalama puanlara bakarak Hristiyan öğrencilerin ise diğer dini inançlara sahip öğrencilerden daha az belirsizlik yaşadığını söylemek mümkündür.

Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutumu milliyetlerine göre anlamlı olarak değişmekte midir?

Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutumu milliyetlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way Anova) ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 5’de sunulmaktadır.

Tablo 5 : Üniversite Öğrencilerinin Milliyetlerine Göre Belirsizliğe Karşı Tutumlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Milliyet	N	\bar{x}	SD	F	p
TC	621	49,6800	11,7922		
KKTC	133	49,4436	14,2400		
Diğer	476	44,8739	9,4657	26,196	.000
Toplam	1230	47.8006	11.4886		

P<.001

Tablo 5’de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutumları milliyetlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<.001). Bulgular Türk kökenli öğrencilerin (TC ve KKTC) belirgin bir şekilde diğer milliyetlerden olan öğrencilere göre daha çok belirsizlik yaşadığını göstermektedir.

TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutumlarında kültürel etkilerin rolü incelenmiştir. Belirsizliğe karşı tutum puanlarının ortalamaları dikkate alındığında kız öğrencilerin puanlarının erkek öğrencilerin puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bir araştırmada yalnızlık ile yaşam doyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Üniversite öğrencilerinin yaşam doyum düzeyleri cinsiyete göre bakıldığında erkek öğrencilerin yaşam doyumlarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bugay, 2007).

Mayda ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada tıp fakültesinde okuyan kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği puanlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Mayda, 2014). Araştırmanın sonucuna göre değerlendirilecek olunursa bu durumu tek bir bölümde okuyan öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırma olduğundan kaynaklandığı düşünülebilir. Bununla birlikte Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği ile Belirsizliğe Karşı Tutum Düzeyleri Ölçeği her ne kadar paralel ölçekler olarak görünse de içerik olarak farklı oldukları düşünülebilir. Bu da Belirsizliğe Karşı Tutum Düzeyleri Ölçeğinin özgün bir ölçek olduğu sonucunu doğurmaktadır.

Belirsizliğe karşı tutum puanlarının ortalamaları dikkate alındığında Sağlık Bilimlerinde okuyan öğrencilerin puanlarının diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. En düşük puan ortalamasına ise Güzel Sanatlarda okuyan öğrencilerinin sahip olduğu görülmektedir. 2013 yılında Topoğlu ve Öney tarafından yapılan araştırmada güzel sanatlar bölümü öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin eleştirel düşünmenin açık fikirlik, analitiklik, kendine güven, sistematiklik, doğruyu arama, meraklılık alt boyutlarında da orta düzeyde oldukları görülmektedir (Topoğlu ve Öney, 2013).

Bu sonuca bakarak Güzel Sanatlarda okuyan öğrencilerin eleştirel düşünme ve alt boyutları çerçevesindeki becerileri düşünüldüğünde problem çözme becerilerinin de orta düzeyde olduğu söylenebilir. Bu bulgulara göre Güzel Sanatlar öğrencilerinin, belirsizliğe karşı tutumlarının düşük olması beklenebilir.

Her bir dinin kendi içinde kendi değişmez kuralları, sosyal normları, ritüel uygulamaları, değerleri ve herhangi bir kültürel grubu tanımlayan farklı özellikleri vardır (Johnson ve diğerleri, 2013). Bu noktadan yola çıkarak farklı dini grupların iyi olma durumu, sorun çözme şekli ve belirsizlik düzeyleri arasında farklılıklar olabileceği düşünülmektedir. “Protestanlar, Yahudiler ve Katolikler arasında İyi Olma, Varoluşçu İnançlar ve Sosyal Memnuniyet” adlı çalışmada Yahudilerin yaşam doyumlarının, iyi olma halinin ve mutluluğunun diğer dinlerde çok daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yine aynı çalışmada Protestanların sosyal doyumlarının Yahudilerin yaşam doyumlarından çok daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır (Cohen ve Hall, 2009). Bu çalışma farklı dini grupların sorun çözme şekli, mutluluk ve belirsizliğe yaklaşım gibi bireylerin kendi hayatlarına dair önemli durumların farklılıklar içerdiği fikrini destekler niteliktedir.

2007 yılında yapılmış başka bir çalışmada ise Müslüman ve Hristiyan öğrenciler arasında iyimserlik, yaşam doyumunu, depresyon, bedensel sağlık, pozitif duygu ve içe yönelik ve dışa yönelik dinsel bakımından kıyaslamalar yapılmıştır. Bu kıyaslamalarda Müslüman öğrencilerin Hristiyan öğrencilerden daha iyimser bir yaklaşım içinde oldukları, Müslüman öğrencilerin depresyon seviyelerinin Hristiyan öğrencilerden düşük olduğu, yine Müslüman öğrencilerin pozitif duygularının Hristiyan öğrencilerden daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bununla birlikte yaşam doyumları açısından bu öğrencileri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirtilmiştir (Meshreki, 2007). Bu çalışmada ise, Müslüman öğrenciler ile Hristiyan öğrencilerin belirsizliğe karşı tutumları anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Müslüman öğrencilerin belirsizlik puanları Hristiyan öğrencilerinin belirsizlik puanlarından daha yüksektir. Bu sonuç Müslüman öğrencilerin Hristiyan öğrencilerden daha çok belirsizlik yaşadığı durumunu ortaya koymaktadır.

Daha önce Müslümanlar ve Hristiyanlar arasında yapılan kıyaslamada bu durumun tersini düşündürecek sonuçlar ortaya konmuştur. Müslüman öğrencilerin depresyon seviyelerinin düşük olması, iyimserlik ve pozitif duygularının yüksek olması bu özelliklere sahip bireylerin belirsizlik puanlarının da düşük olması olası bir durumdur. Müslümanlığın diğer inançlara göre daha derin bir anlam içermesi bu anlama ulaşmanın beraberinde belirsizliklerin doğmasına yol açabileceği söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutumları milliyetlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Bulgular Türk kökenli öğrencilerin (TC ve KKTC) belirgin bir şekilde diğer milliyetlerden olan öğrencilere göre daha çok belirsizlik yaşadığını göstermektedir. Yurt dışında 200 farklı ülkeden 40 bin öğrencinin katılımıyla yapılmış bir çalışmada öğrencilerin yaşam doyumları, öznel mutluluk, psikolojik iyi oluş, sosyal bağlantı, yalnızlık ve algılanan stres düzeyleri ülkeler arasında kıyaslanmıştır. Bu çalışmadan çıkan sonuçlara göre Türkiye, İran, Rusya, İngiltere gibi ülkelerinde arasında bulunduğu yaşam doyumunu en düşük 10 ülke arasında yer almıştır. Psikolojik iyi oluş bakımından yapılan kıyaslamada ise yine en düşük 10 ülke arasında yer almıştır. (Breines, 2014). Yaşam doyum düzeyinin, belirsizlik ile ters orantılı olduğu düşünülürse bu bulgular mevcut çalışmayı destekler niteliktedir.

Doğu Avrupa Ülkesi ve Türkiye arasında mutluluk determinantları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Farklı milliyetlerden katılımcıların olduğu bu çalışmada Doğu Avrupa ve Türkiye'nin genel mutluluk puan ortalamalarına bakıldığında Türkiye'nin puanlarının Doğu Avrupa'dan anlamlı farklılık gösterdiği ve Türkiye'nin puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Atay, 2012). Bulgular farklı milliyetlere mensup bireylerin farklı yaklaşımlar sergilediğini göstermektedir. Güney Afrika ve Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş ve yaşam doyumunu çeşitli değişkenler açısından incelendiği bir diğer çalışmada, Güney Afrika'daki üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş ve yaşam doyumunu ortalama puanlarının Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş ve yaşam doyumunu ortalama puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Dost, 2010). Hofstede tarafından tanımlanan “belirsizlikten kaçınma” boyutuna ait araştırmasından 40 ülkenin puanları dikkate alındığında, Türkiye belirsizlikten kaçınmanın yüksek olduğu ülkeler arasında yer almaktadır. Diğer ülkeler açısından incelendiğinde Türkiye gibi Japonya, Fransa, Portekiz, Kore, Yunanistan, İspanya ve Arjantin gibi ülkelerin de belirsizlikten kaçınma düzeyleri yüksek olan ülkeler arasında yer aldığı görülmektedir.

Belirsizlikten kaçınma bir toplumdaki tolere edilemeyen belirsizlik derecesi olarak tanımlanmaktadır. Belirsizlikten kaçınmanın yüksek olduğu toplumlarda insanlar plansız ve riskli durumlarda rahatsızlık hissederken, belirsizlikten kaçınmanın düşük olduğu toplumlarda insanlar risk almaya daha çok meyillidirler ve belirsizliği daha çok tolere edebilirler (Tıgılı, 2006.).

Çalışmanın bulguları özetle; üniversite öğrencisi kızların erkeklerden, sanata yönelik programlarda okuyanların diğerlerine, Türklerin diğerlerine, Müslümanların diğer din mensuplarına göre daha çok belirsizlik yaşadıkları sonucuna varılmıştır.

Bu vargıya dayalı olarak bireylerin belirsizliği yaşama düzeylerinin, bireylerin cinsiyetine, mesleğine, dini inanç ve milliyetine göre değişebileceğini söyleyebiliriz.

Varılan bu sonuca göre;

- ✓ Üniversite müfredat programlarına bireyi yaşama etkin olarak hazırlayacak bir içeriğe sahip olmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılması;
- ✓ Bu çalışmada kullanılan ölçekle yapılan ilk çalışma olduğunu düşünüldüğünde; belirsizlikleri yaşama konusunda daha net bilgiler toplayabilmek için benzer çalışmaların farklı popülasyonlarda da yapılması;
- ✓ Üniversite öğrencilerinin belirsizliğe karşı tutum düzeylerinin bu tutumu etkileyebileceği düşünülebilen farklı değişkenlerle de yapılması;
- ✓ Üniversite öğrencilerinin milliyetleri ve dini inançların belirsizliğe karşı tutum düzeylerine etkisi farklı araştırmalarla test edilerek sağlıklı sonuçlara ulaşılmasını önerebiliriz.

KAYNAKÇA

- Atay, B. (2012). Happiness in East Europe in Comparison with Turkey (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul .
- Bugay, A. (2007). "Loneliness and Life Satisfaction of Turkish University Students". 4. International Conference on Interdisciplinary Social Sciences, (s 371-376), Salford University, United Kingdom
- Büyüköztürk, Ş. (2011). Veri Analizi El Kitabı, Pegem Akademi, Ankara.
- Breines (2014). UC Berkeley Greater Good Science Center, "Which Countries Are Happiest in The Science of Happiness?"
- Cohen, A. ve Hall, D. E. (2009). "Existential Beliefs, Social Satisfaction, and Well-Being Among Catholic, Jewish, and Protestant Older Adults". The International Journal for the Psychology of Religion, s 39-54.
- Doğan, İ. (2008). Sosyoloji - Kavramlar ve Sorunlar, Pegem Akademi, Ankara.
- Dost, M. T. (2010)." Güney Afrika ve Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Öznel İyi Oluş ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi ." Eğitim ve Bilim, s 75-89.
- Ersanlı, K. & Uysal, E. (2015). Belirsizliğe Karşı Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 14 (54).
- Hasanoğlu, A. (2014), "Belirsizlikle Başa Çıkma Sanatı", Radikal.
- Hofstede, G. J. (2010). Cultures and Organizations : Software of the mind : Intercultural cooperation and it's importance for survival/3rd Edition. USA: The McGraw-Hill Companies.
- Johnson, K. A., Li, Y. J., Cohen, A. B., & Okun, M. A. (2013). Friends in high places: The influence of authoritarian and benevolent god-concepts on social attitudes and behaviors. *Psychology of Religion and Spirituality*, 5(1), 15–22.
- Kalafat, Y. B. (2014). Çok Kültürlü Psikolojik Danışma. E. A. Şahin içinde, Psikolojik Danışma Kuramları (s 361-378), Lisans Yayıncılık, İstanbul.
- Kuzgun, Y. & Bacanlı, F. (2005). Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Kullanılan Ölçme Araçlar Dizisi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Mayda, A. S. (2014). Bir Tıp Fakültesi 4,5 ve 6. Öğrencilerinde Gelecek ile İlgili Kaygı Durumunun Değerlendirilmesi. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, s 7-13.
- Meshreki, L. M. (2007). "Religiosity, Health and Well-Being Among Middle Eastern/Arab Muslims and Christians in the Usa: A Study of Positive Emotion as A Mediator", University of Rhode Island
- Phillips, S.D., N.J. Paziienza & H.H. Ferrin. (1984). Decision-Making Styles and Problem-Solving Appraisal. *Journal of Counseling Psychology*. 31(4), 497-502.

Sarı, S. & Dağ, İ. (2009). Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği, Endişe ile İlgili Olumlu İnançlar Ölçeği ve Endişenin Sonuçlar Ölçeği'nin Türkçe Uyarlanması Geçerliliği ve Güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 261-270.

Shiloh, S., Koren, S. & Zakay, D. (2001). "Individual Differences in compensatory decision making style and need for closure as correlates of subjective decision complexity and difficulty". *Personality and Individual Differences*. Vol: 699-710.

Tıgılı, Ü. S. (2006)." Hofstede'nin "Belirsizlikten Kaçınma" Kültürel Boyutunun Yönetmel - Örgütsel Süreçlere ve Pazarlama Açısından Tüketici Davranışlarına Etkisi". *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s 327-342.

Toledo, S. D. (2014)., "Neden Doğumdan Korkarız?" Hürriyet Aile.

Topoğlu, O. ve Üney, E. (2013). "Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitim Bölümü Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenlerle İlişkisinin Değerlendirilmesi". *Turkish Studies- International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, s 1301-1312.

Turan, Ş. (2012). *Türk Kültür Tarihi, Türk Kültüründen Türkiye Kültürüne ve Evrenselliğe* , Bilgi Yayınevi, Ankara